

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

מהו למינקט מינייהו ומילן כלומר אגודלין לידהו לא מציעא לן שהרי אפי' התיר עומר של אשתקד את הזרעים קודם שזרעו וזרעם קודם העומר ולא השישו הוה אגודלין אסורין עד שיבא עומר הבא כי קא מיבעי ליה לנקוטין מן הזרעים שבקרקע ומילן לאחר העומר: ושרינהו עומר. שהעומר ממיר את התלושין חדשים של שנה זו ואת אגודלין המחוברין שהשישו: או דלמא צטלינהו אגב ארעא. וקרקע צעלמא דמו ולא שיך עומר גבייהו למשרינהו: צעי ר' אמי אונאה. הא תנן לה צמתינתין דאין להו לכל הכך דמתני': ציטול מקח. יומר משמות: יש לן או אין להס. מי אמרין מאל טונו (ויקרא כה) הוא דלימיעט והא לאו בכלל אונאה הוא אלא מקח טעות הוא או דלמא כיון דלאו דבר שבמדה הוא ולא אטעייה דבידיה כשאר דין אונאה הוא: ר' יונה ור' ירמיה מילתא באפי נפשייהו אמרי ולאו דלרבי אמי קיימי אלא ר' יונה (ירמיה) ארקקעות ורבי (יונה) ארקקעות אמרי משמיה דר' יוחנן אונאה אין להס ציטול מקח יש להן: מ"ד ארקקעות. אמרה רבי יוחנן: כ"ש. דארקקעות נמי אמר דכיון דאשמועינן דציטול מקח לאו בכלל אונאה הוא מהיכא אימעיט אי דרקקעות קחשיב ליה מקח טעות אע"ג דליכא טעות כלפי ואפי"ה אמרינן ציטול מקח כל שכן דלגבי חזביה דאיכא למימר טעה ואדעתא דהכי לא אקנייה כל שכן דהדר: מ"ד ארקקעות. אמרה: אצל ארקקעות לא. דאילו גבי הדיוט אמרינן טעה ואדעתא דהכי לא אקני אצל ארקקעות ליכא למימר הכי וכיון דלימניהו דין אונאה טעות נמי לא אמרינן בהו כדשמואל: מחולל כדאמרן דלימיעט מאונאה וטעות נמי ליכא למימר בהו דמאן טעה: סנן הס. במסכת תמורה (דף כו): אס היה קודש צעל מוס. רישא דמתני' הכי האומר הרי זו תחת זו תמורת זו או חליפי זו הרי זו תמורה זו מחוללת על זו לא אמר כלום שאין קרבן תמים מתחלל ואם היה קודש צעל מוס יא' לחולין וצריך לעשות לו דמים אס אין זו של חולין יפה כשל הקדש מוסף עליה מעומיו עד

כדי דמי הקדש: יא' לחולין דבר סורה. ואפי' אין זו יפה כמותה כדאמר דאמעט מאונאה: אף צריך לעשות לו דמים דבר סורה. דגבי הקדשות ערכך כתיבא כזולתו וקסבר ערכך שווי משמע. ור' יוחנן סבר ערכך כל דמים שיערכוהו משמע ליה אס זול אס יוקר: והא"ר יונה ארקקעות כו'. לר' יונה קשיא דרבי יוחנן ארדבי יוחנן: ואיפוך. אליבא דר' יונה. אצל אליבא דרבי ירמיה לא תיפוך דהא לר' ירמיה אליבא דרבי יוחנן ארקקעות אין להס ציטול מקח דמ"ד ארקקעות אצל ארקקעות לא כדשמואל. וה"נ איתא בתמורה" לרבי יונה איפוך וקמפילגי ר"ל ור' יוחנן מ"ד אין להן ציטול מקח אית ליה דשמואל דכיון דאימעיט מאונאה לא שנה שנות לא שנה יתר משמות דאילו גבי הדיוט אמרינן טעה אצל בהקדש ליכא למימר טעות: ומר ליש ליה דשמואל. קסבר כיון דאצל יתר משמות לאו דרך מקח הוא וכיון דלגבי מקח לאו מידי הוא גבי חילול נמי לאו מידי עבד: שחיללו אין. דהא אימעיט מאונאה לא שנה גדולה ולא שנה קטנה: לפתחיה לא. ודבר תורה דערכך שווי משמע: ומר סבר אפי' לפתחיה. ערכך כל דהו משמע הלכך לאפקועי איסוריה ואפילו מדרבנן שרי ומינהו לאחר זמן ישלם: לעולם כדאי אונאה. וקאמר דבר תורה ואפילו כדאי אונאה צריך לעשות דמים דבר תורה: ולא סיפוך. דאי מפכת לה קשיא דרבי יוחנן ארדבי יוחנן דאילו לדידיה לא מצי לתרוצי אין להן אונאה דמתני' כרז חסדא דפחות מכדי אונאה חוזר מלא"ר יוחנן אונאה אין להן ציטול מקח יש להן מכלל דאונאה אין להן דקאמר אין מחזירין להן אונאה הוא. אצל ר"ל כי מוטבת ליה ממתניתא מוקי לה כרז חסדא: מאי אין לן אונאה. דגבי הקדשות

אמר ר"ג הדר א"ר חסא אונאה אין להן ביטול מקח יש להם. משמע דרז נחמן לא פליג ארז חסא רזו וקשה לר"ת דצפי המקבל (לקמן דף קת. ושם) אמרינן זנן בר' ושוה ק' סבור מינה כו' אמר רז נחמן אין אונאה לרקקעות אלא אפי' ציטול מקח אין להס ותיך ר"ת דאין אונאה א"ש פלגא אצל מפלגא ואילן מקרי ציטול מקח יש להס ואפי' שפיר הא דתנן (לעיל דף נו): רבי יהודה אומר אף המוכר בהמה ומרגלית אין להס אונאה ומפרש בגמרא עד כדי דמיהס מדקאמר אף משמע דרקקעות נמי אית להו האי שיעורא וצפרק אלמנה דונית (כמוצות דף טו): תנן שום דונית שפתחו שות או תמינו (לעיל דף נו): צטל רש"ג אומר מכרס קיים ומפרש התם (ד) דמכרס קיים עד פלגא: **יצא דחולין כו'.** למ"ד צריך לעשות לו דמים מדבניהס יא' לחולין הכל אצל מדרבנן צריך לשלם להקדש אונאתו ולמ"ד צריך לעשות לו דמים דבר תורה דיש להקדש ציטול מקח יא' לחולין כנגד המעות שנתן והשאר יתחלל בדמים שישלם וקמ"ל דלא אמרינן כיון שיס להקדש ציטול מקח יצטל הפדיון ולא יא' לחולין כלל כמו בהדיוט דהמקח צטל והיינו טעמו משום דבהדיוט המאנה חוזר משום שאינו רוצה להחזיר האונאה ואפילו אס המתאנה פטור מלהחזיר מ"מ שניהס חוזרים כיון שמתאנה היה יכול לצא לדי הפסד אס לא ירגיש ויחזור כדאי שיראה אצל הקדש המתאנה אינו יכול לצא לדי הפסד כשידע המחלל שאינה הקדש לא יוכל ליהנות עד שיוסיף על דמיו כדי שויי וע"כ צריך להוסיף ולא יוכל לחזור דאפי' מתחייב צדקש טעותות מפסיד כדאמרין גיש נחולין (ב"ב דף קג): ושם ד"ה ואלה) לא תשיימייה את דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט כ"ש כלן שיתחייב להוסיף אע"פ שטעה והיה סבור שיתחלל בכך כל הקדש ולא יצטרך להוסיף כי מ"מ נתמנה לשוה צבוה ולא נתכוון מסתמא לאנות ההקדש ואינו יכול לחזור ולכך אין שניהס חוזרים: **והאמר רבי יונה ארקקעות.** ציטול מקח יש להס ולא היה יכול לתוך דציטול מקח יש להס מדרבנן דאס כן מאי

איכא צין אונאה דהקדש לציטול מקח דבאונאה נמי צריך להוסיף דמים מדרבנן מדפריך אי באונאה צהא לימא ר"ל דבר תורה אצל רבי יוחנן דאמר מדבניהס אחי ליה שפיר ולעיל נמי אמר יד הקדש על העליונה אפילו באונאה ועוד אי ציטול מקח דקאמר ר' יונה מדבניהס א"כ נצטרך לומר דלמ"ד אין להס ציטול מקח היינו אפילו מדרבנן א"כ להשלים דמים ובהדיא קתני דצריך לעשות לו דמים ולעיל יד הקדש על העליונה: **ומר סבר אפי' אבתחילה.** תימיה דצפי המקדש שדהו (ערכין דף טו) אומר כי אמר שמואל שחללו לכתחילה מי אמר וצפ"ק דסנהדרין (דף יד): אמר דבשמות הקדש צעינן ט' וכתן ולעולם הצעלים שדמינן שמוסיפין חומש אלמא מחזירין אחר ריות הקדש וי"ל דה"פ שחללו אין שנתכוון לחללו פחות מדמיו שצבר זה אסור לעשות ואין צריך להשלים אלא מדרבנן אצל לכתחילה שעה דבר שמתוך שנתכוון לחללו שזה צבוה וטעה ונמצא שהקדש שזה יותר ישלים מן התורה ומר סבר אפילו לכתחילה לא ישלים אלא מדרבנן אף על פי שנתכוון שזה צבוה אצל במזיד לכ"ע אסור לאנות ההקדש: דאפילו

קסב א מיי פ"ג מהל' מביה הל' ס' סנן לאון קע פ"ג ח"מ ס' רב ספך טע ו"ש צמ"ט: קסב ב מיי פ"ג מהל' ערכין הלכה ט' נ"ד אלפס ע"ז פ"ג דף טלג': קסב ג מיי פ"ג מהל' תמורה הל' א ב:

מוסף רש"י

מזה למינקט. ללקוט מהן קודם הכרשמן (תנחות טו). ושרינהו עומר. צטל דלמזין וסל לאו אסורין עד שיבא עומר הבא, בגדוליהן מיי, או דלמא גטלינהו אגב ארעא וכי לקט להו בגדולין דמו (שם). שחיללו על שדה פרוטה מחולל. דאין אונאה להקדש, דכתיב איש את אחיו, ואשמינן שמואל דבי דיכ דלימיעט מאונאה אימעיט נמי מציטול מקח (קידושין ט"ז). וצריך לעשות לו דמים. שמהא אונאה של חולין שזה כחומר של הקדש הוא מחלל עליה ולא יתאנה להקדש, (תמורה כו). יצא לחולין דבר תורה. דאמרין צפק התנחות והספיק (כא). ואס כל בהמה טמאה, צבעלי תומין שנפשו הכתוב מדבר (שם טו). מדבניהס. דמיהס אין אונאה להקדש דמיהס אל טונו איש את אחיו, ולא הקדש מן התורה. רב משא מפשט לא לקמן (שם). בבדי אונאה. דלא תאנה אלא שנות (שם). ביטול מקח. שמתאנה יומר משמות (שם). ביטול מקח יש להם. שאס נתאנה יומר משמות חוזר לר' יונה, קשיא דר' יוחנן ארדבי יוחנן (שם כו). ואיפוך כו'. ר' יוחנן אמר צריך לעשות דמים דבר תורה ור"ל אמר מדבניהס (שם). דכולי עלמא אית להו דשמואל. ואי דקמטון לחולין והאי תחילי, לומר אס היה צדעמו לאנות ההקדש ומכלל דמיהס והאי מחללן, אצל להבי אמר ר"ל צריך לעשות דמים דבר תורה משום דליחיה לא מיכוין לחללו בדמים פחותין אלא סבור שהו חולין שון את דמי ההקדש, ור' יוחנן סבר צק מחזירין לחללו (שם). בבדי אונאה. דלא נתאנה אלא שנות (שם). ולא תיפוך. ואלאונאה קיימי וצטול מקח לא אינו דקא קשיא לן ל"ל ממתי' דלזו דברים, לא קשיא, דהיא מתוך לה ר"ל דבר חסדא, דאפילו פחות משמות חוזר, וה"ק קרא איש את אחיו הוא דבשיעור שנות משלם פחות משמות לא משלם, הא הקדש אפילו פחות מכדי אונאה חוזר, והיינו דבר תורה דקאמר ר"ל לעיל, ור' יוחנן מוקי ליה כמתעטתיה, אצל ציטול מקח לא אינו כלל ר' יוחנן ולא חיקש לא לר' יונה ולא לר' ירמיה (שם).

גליון הש"ס
תום ד"ה יצא וכו'
ואפילו אם התאנה. עין לעיל דף ט"ז תוס' ד"ה ואילו: